

Projektet är genomfört
med stöd av
Habilitering och hjälpmedel

Idébok för Kommunala Handikappråd

Idébok för handikappråd

Detta är en idé- och arbetsbok för er som sitter i ett kommunalt handikappråd. Vi vet av erfarenhet att många av de handikapprepresentanter som sitter i ett handikappråd ibland känner sig ganska ensamma. De upplever att de får dålig uppbackning både av sin egen organisation och sin samorganisation. Vi har hört att även en del politiska representanter tycker likadant.

Samtidigt lämnar den handikappolitiska utvecklingen ibland mer att önska på både primär- och landstingskommunal nivå. Den nationella handlingsplanen i handikappfrågor "Från patient till medborgare" 1999/2000:79 har inte fått det genomslag den borde.

Detta är Regeringens och Riksdagens ansvar, men vi kan inte heller frigöra oss från ansvar inom handikapprörelsen. Det finns både lagstiftning och politiska utfästelser, men vi nyttjar dem för dåligt.

Ett sätt att få fart på utvecklingen är genom ett aktivt och konstruktivt handikappolitiskt arbete i handikappråden. Vi hoppas att denna skrift skall vara till hjälp i ett arbete med att vitalisera och intensifiera det handikappolitiska arbetet i handikappråden eller andra samarbetsråd.

Detta häfte är en modernisering och uppdatering av ett arbetsmaterial som togs fram 1985, inom dåvarande HCK i Malmöhus län. Om ni har synpunkter eller idéer på text och innehåll är jag tacksam om ni hör av er till vårt länskansli.

Skåne i augusti 2007

Lars Gustavsson
Länsombudsman HSO Skåne

Innehållsförteckning

Inledande råd.....	sidan 2
Några grundläggande frågor	sidan 3
Organisationen - Grunden	sidan 5
Markservice och budget.....	sidan 5
Verksamhetsplan	sidan 6
Dokument - Protokoll.....	sidan 6
Tillhörighet.....	sidan 7
Utbildning av ledamöter	sidan 8
Arvode	sidan 8
Sammanträdestäthet -arbetsutskott	sidan 9
Möteshandlingar	sidan 9
Vilka sitter i rådet?	sidan 10
Närvaro i rådet	sidan 11
Presskontakt - Media	sidan 12
Utvärdering - Årsredovisning.....	sidan 13
Hur bör handikapprörelsen agera?	sidan 13
Förmöte.....	sidan 13
Specialisering	sidan 14
Några råd till politiker och tjänstemän.....	sidan 15
Den handikappolitiska agendan	sidan 16
Förslag till temadagar.....	sidan 16
Styrelse - fullmäktige.....	sidan 16
Socialförvaltning - nämnd	sidan 17
Kulturnämnd	sidan 17
Fritids/idrottsnämnd	sidan 18
Utbildningsnämnd.....	sidan 18
Teknisk nämnd	sidan 18
Miljö- och hälsoskyddsnämnd.....	sidan 19
Trafiknämnd.....	sidan 19
Brand/räddningsnämnd	sidan 19
Hamnstyrelse	sidan 19
Personalnämnd.....	sidan 19
Kristidsnämnd	sidan 19
Konsumentnämnd	sidan 19
Valnämnd	sidan 19
Landstingsfrågor	sidan 19
Några avslutande råd till --	sidan 21

Inledande råd

- **Se till att marknadsföra rådet i kommunen och i kommunens nämnder**
- **Lämna detaljfrågorna, arbeta övergripande.**
- **Planera arbetet i rådet långsiktigt och utgå från ett behovsperspektiv.**
- **Gör större arrangemang och temadagar någon gång per år.**
- **Tänk på att många beslut fattas av tjänstemän och att beslutsunderlag nästan alltid tas fram av dem.**

Några grundläggande frågor

Var står vi idag?

Ett handikappråd är kommunens organ och ej handikapprörelsens. När fullmäktige och kommunstyrelsen beslutat om rådets tillkomst, bör ett regelverk och direktiv för rådets arbete fastställas.

Handikappråden är kommunens referensorgan i handikappfrågor. Det innebär att kommunala nämnder och förvaltningar skall sända alla ärenden som har betydelse ur ett funktionshinderperspektiv, för yttrande eller remiss till råden.

Detta innebär att många kommunala ärenden skall gå till de kommunala handikappråden.

Enligt de rekommendationer Kommunförbundet en gång utfärdat för handikappråd och dess arbetsuppgifter skrevs bland annat:

- Rådet bör hålla sig underrättat om samhällsplanering och befintliga resurser avseende service med mera. Det kan gälla bostäder, färdtjänst, arbete och sysselsättningsmöjligheter, hjälpmedelsservice, medicinsk rehabilitering, dagcentraler, hemservice, barnstugeverksamhet, utbildning och fritidsverksamhet osv.
- Rådet bör följa förändringar i efterfrågan av samhällsservice.
- Rådet bör samla in synpunkter och erfarenheter från människor med funktionshinder som är konsumenter av vård, omsorg och annan samhällsservice.
- Rådet bör följa den allmänna utvecklingen inom handikappolitiken.
- Rådet bör samla upp önskemål, motivera resursförstärkningar.
- Rådet bör initiera information om behövliga politiska initiativ, till berörda politiker och tjänstemän.
- Rådet bör vara internkommunal remissinstans i frågor som berör handikapp och funktionshinder.

Handikappråden skall *inte* behandla enskilda personärenden, utan skall arbeta för att funktionshinder- och handikappperspektivet kommer med i all planering av verksamheten i nämnder och förvaltningar.

Handikappråden skall ses som en informationsgivare i handikappfrågor, till alla kommunens verksamheter men också till enskilda människor med funktionshinder, bosatta i kommunen.

I dagsläget initieras de flesta ärenden i handikappråden från handikapprörelsen. Så skall det egentligen inte vara, utan det måste vara kommunen som kommer med flertalet ärenden. Det är de som har insikt i vilka förändrings- och utvecklingsarbeten som försiggår.

Om handikapprörelsen vill ta upp en fråga så kan det många gånger vara lättare och mer praktiskt för dem att föra denna fråga direkt till berörd nämnd eller förvaltning, än att gå till handikapprådet. Att gå till handikapprådet är delvis som att skicka en fråga på remiss till sig själv.

Frågor att diskutera:

1. Fungerar ert KHR enligt det regelverk och de intentioner som lades fast vid inrättandet?
2. Är det mest handikapprörelsen eller kommunen som tillför rådet ärenden?
3. Vilka nämnder och förvaltningar skickar ärenden på remiss till rådet?
4. Vilka ärenden som ni känner till borde kommit till rådet, men har aldrig gjort det?
5. Vilka ärenden har rådet behandlat under de sista två åren, som lett till positiva förändringar?

Övergripande diskussionsfrågor

1. Vilka förändringar behövs, för att få rådet att fungera på ett för er tillfredsställande sätt och nivå? Skriv minst tre förändringar ni anser skulle skapa ett bättre handikappråd.

Organisation - Grunden

Att ha en struktur som skapar förutsättningar för att både utveckla och följa upp verksamheten är grundläggande, för att kunna skapa ett handikappråd med ett någorlunda effektivt råd. Ni bör diskutera bl.a. de punkter som finns i detta kapitel.

Markservice och budget

Under 70- och 80-talen fanns det handikappsekreterare i de flesta primärkommuner och landsting. Dessa handikappsekreterare var också sekreterare i handikappråden. Idag har många av dessa tjänster försvunnit eller förvandlats till annat. De som är sekreterare i handikappråden har ofta allt för lite tid till sin uppgift och fungerar ofta bara som protokollskrivare.

Har rådet krav på sekreterarens arbete, så blir det också så att behövtid ägnas åt det, eller att man får en ny sekreterare. I en tidigare kartläggning "Rapport om handikappråden" visade det sig att rådets effektivitet stod i direkt proportion till den tid sekreteraren hade att lägga på rådets arbete.

Två saker som är grundläggande för om ett råd skall kunna fungera bra är:

- A. Att det finns en anställd sekreterare som har möjlighet att förbereda, följa upp och genomföra det som rådet beslutar.
- B. Att rådet har en budget som ger det möjlighet att utbilda ledamöterna, göra studiebesök, genomföra egna arrangemang etc.

Frågor att diskutera

1. Läger sekreteraren den tid som behövs på rådet? Är upphämtningen och uppföljningen av frågor tillfredsställande?
 2. Har rådet idag de personella resurser som behövs? Hur många timmars sekreterarservice är rimligt att rådet skall ha för att kunna bedriva en bra verksamhet?
 3. Vilka ekonomiska resurser har rådet till sitt förfogande? Kan det idag genomföra behövtidiga verksamheter med en egen budget?
-
-
-

Tolerera inte att saker ej kan utföras på grund av tidsbrist eller för stor arbetsbörda. Handikapprådets verksamhet skall ha högsta prioritet. Saknas arbetsresurser får de tillföras.

Verksamhetsplan

De flesta verksamheter, så även ett handikappråd, mår bra av att planera. Det kan vara att man arbetar efter ett visst tema eller ett visst område under ett år.

Exempel på sådana tema kan vara att man lyfter den nationella handlingsplanen "Från patient till medborgare", alternativt rehabiliterings- eller tillgänglighetsfrågorna under ett år. Det kan också vara att man fokuserar på vissa funktionshinder t.ex. beslutar att "under 2007 är huvudinriktningen hur vi kan stärka personer med nedsatt autonomi" alternativt "under 2007 fokuserar vi på de kommunikativa handikappen".

Det finns många tema som kan vara aktuella. Att rådet har ett aktivt förhållningssätt och arbetar med ett område, får naturligtvis inte hindra dem från att svara på förfrågningar från andra områden. Att arbeta med ett tema är bra, genom att det ger rådet möjlighet att lyfta eftersatta områden, ge kunskap och skaffa intresse för dessa.

Om berörda förvaltningar blir ombedda att t.ex. redovisa hur de arbetar med personer med nedsatt autonomi, så sätter det med automatik fokus på dessa grupper.

Frågor att diskutera

1. Skulle det vara en fördel att arbeta med ett övergripande årstema för ert handikappråd? Hur skiljer det sig mot hur ni arbetar idag?
2. Diskutera och gör upp en lista över tema/områden som skulle kunna vara aktuella för ert råd att arbeta med.
3. Om ni beslutar er för ett område så diskutera också:
 - Finns det en bredd så det angår ett flertal funktionshindrade?
 - Finns det ett stort behov av förändring/utveckling inom det område ni vill fokusera på?

Dokumentation - Protokoll

För att en verksamhet skall kunna utvärderas och utvecklas krävs att den dokumenteras. Bra protokoll och minnesanteckningar är nödvändiga för att kunna utveckla verksamheten i handikappråden.

Protokollet i rådet skall föras så att man kan se vem som tagit upp en speciell fråga och vad som beslutats i den. I vissa fall bör avvikande meningar också medtagas. Ett beslut bör ta upp

både vem som skall utföra det, en tidsram för när det skall vara utfört och vilka resurser som finns till förfogande. Det skall också avrapporteras på första mötet efter tidsgränsens utgång och det bör finnas rutiner så det inte glöms bort. Se till att de som fått uppdrag redovisar dessa, när den avsatta tiden är till ända.

Alla bordlagda ärenden skall också ” bokföras ” och märkas med datum när de är bordlagda.

Frågor att diskutera

1. Vilka förändringar behövs i protokollen från vårt KHR, för att bli ännu bättre och mer åskådliga?

Skriv ned era synpunkter på hur ni vill att protokollen skall se ut och skriv till rådet så ni får behövlig förändring genomförd.

TILLHÖRIGHET

I många fall ligger kommunernas handikappråd under socialnämnden. Det kan efter nya Socialtjänstlagens tillkomst, som lägger övergripande ansvaret för kommunens innevånare på socialnämnden, vara helt riktigt.

I vissa kommuner har man dock valt att lägga det under kommunstyrelsen för att öka tyngden i rådets arbete. Att ett råd ligger under kommunens eller landstingets styrelse ger dock en klar signal om att det behandlar frågor som rör verksamheten i sin helhet. Erfarenheter har visat att handikappfrågorna kan ha svårare att nå ut, om de ligger under en facknämnd.

Frågor att diskutera

1. Finns det situationer då er nuvarande tillhörighet varit negativ för rådets verksamhet?
2. Skulle rådet vinna något på att flyttas till ett annat huvudmannaskap? Vad skulle det vinna?

Om ni tycker att en förändring skulle gynna rådets verksamhet ta då upp frågan i rådet och diskutera den. Se till att få upp frågan på dagordningen.

UTBILDNING AV LEDAMÖTER

Såväl kommunens som handikapprörelsens ledamöter bör ha möjligheter till utbildning för sina uppdrag i rådet. Det genomförs idag många kurser och konferenser på handikapp- och funktionshinderområdet. Det är viktigt, inte bara att det finns möjlighet för ledamöter att delta i dessa, utan att det i vissa fall ställs krav såväl av kommun som handikapprörelse på att deras representanter i handikapprådet deltar i angelägna utbildningar/konferenser. Medlen till att delta i dessa utbildningar bör ställas till förfogande av handikapprådet/kommunen.

Frågor att diskutera:

1. Har ledamöter i handikapprådet de kunskaper som behövs för att på ett bra sätt kunna täcka in rådets verksamhetsområden?
 2. Blir rådets ledamöter informerade om kursinbjudningar och får de möjlighet att själva föreslå deltagande?
 3. Vilka kunskaper tycker ni behöver tillföras rådets ledamöter för att få ett bättre rådsarbete?
 4. Vilka utbildningar/konferenser deltog rådets ledamöter i föregående år? Fick både kommun- och handikapprepresentanter möjlighet att delta?
-
-
-

ARVODE

De politiker som sitter i handikapprådet, har arvode och resersättning för sitt uppdrag. En grundregel är att handikapprörelsens ledamöter bör behandlas likvärdigt och ha samma ersättning som kommunens representanter.

De sitter inte för sin egen skull i rådet, utan för att ge kommunen synpunkter som den behöver för att kunna fullgöra sina skyldigheter enligt Socialtjänstlagen, Hälso- & sjukvårdslag m.fl. lagrum. Lika arvode är förutom att det är ett grundläggande rättvisekrav också en fråga om bemötande. Det är en fråga som är ganska avslöjande. Är den ena deltagaren lika mycket värd som den andra?

Att ge arvoden innebär också att det går att ställa krav på deltagarna på ett helt annat sätt än för ett helt oavlönat uppdrag.

Frågor att diskutera:

1. Har handikapprörelsen arvode efter samma förutsättningar som deltagande politiker?
 2. Om inte, vilka skäl ligger det för att en part skall vara helt ideell och en avlönad?
-
-
-

SAMMANTRÄDESTÄTHET - ARBETSUTSKOTT

De flesta handikappråd sammanträder bara fyra till fem gånger om året. Det kan vara ganska lite för ett aktivt råd. För att det skall vara ordentligt "flyt" på ärenden behövs ett arbetsutskott som kan sammanträda vid behov. Arbetsutskottet skall inte vara för stort utan bör istället adjungera lämpliga personer till sig, beroende på vilka ärenden det behöver ta tag i.

Arbetsutskottet bör bestå av representanter både från handikapprörelsen och kommunen. Från kommunen bör det vara ordförande och sekreterare och eventuellt ytterligare en resursperson. Från handikapprörelsen bör det vara en allroundperson, som inte är uppbunden till något specifikt funktionshinder.

Frågor att diskutera:

1. Behöver ni ett arbetsutskott i ert handikappråd? Vilka frågor skall de behandla och hur rapporterar de tillbaka till rådet?
 2. Behöver rådet ha fler antal sammanträden eller räcker det som det är idag?
 3. Har rådet missat att få viktiga ärenden för att sammanträdsagendan inte stämt med ärendets tidsperspektiv?
-
-
-

Vilka ställningstaganden har ni kommit fram till och hur för ni dem vidare?

MÖTESHANDLINGAR

Handlingar till rådets möten bör vara utsända till ledamöterna minst 14 dagar i förväg, eller absolut minimum 10 dagar. De bör också vara tillgängliga på ett media som kan tas emot av ledamöterna, exempelvis digitalt, inläst på band eller läst för den som behöver det.

Till handlingarna bör bifogas ett så fylligt material att det går att diskutera och ta ställning till materialet på ett handikappför- eningsmöte - före rådets möte.

På varje möte bör det finnas med ärenden, till vilka det finns någon form av diskussionsfrågor för rådets ledamöter, något att ta ställning till. Det ger bättre möten med mer kvalitet.

Enbart informationsärenden är tröttande och visar också att ärenden ofta kommit till rådet i ett för sent skede.

Frågor att diskutera:

1. Får ni kallelse och handlingar i tillräckligt god tid och med ett såpass fylligt material att ni kan diskutera frågorna före mötet inom handikapprörelsen?
 2. Hur ser det ut på rådets dagordning idag? Är det övervägan- de information, eller finns det också frågor att diskutera och ta ställning till för rådet?
 3. Har ni från handikapprörelsens sida sådan disciplin att ni skickar in era ärenden i god tid till sekreteraren? Har ni förmöten inom handikapprörelsen, så att ni har en gemensam ståndpunkt och argumentation?
-
-
-

Om ni anser att det inte fungerar tillfredsställande med mötes- handlingar så ställ krav. Det är inte en större arbetsbörda för nå- gon att vara ute i god tid, bara en planeringssak. Skall ett möte bli bra så kräver det förberedelse.

Glöm inte att även ställa krav på er själva.

VILKA SITTER I RÅDET?

Hur handikapprörelsens representation ser ut skall beslutas av handikapprörelsen. Under många år pådyvlades den olika grupperingar, tre-, fem- och sjugruppssystem. Dessa indel- ningar hade som primäruppgift att ge vissa organisationer en självklar plats i råden.

Denna indelning har varit förlamande både för handikapp- rörelsen och handikappråden, då den inneburit att de mest inkompetenta och olämpliga personer tillåtits sitta och repre- sentera handikapprörelsen år ut och år in. Deras enda merit har varit att de tillhört en viss organisation!

Den enda merit som kan vara gällande för handikapprörel- sen är en bed kompetens och erfarenhet, som innebär att kunna lyfta handikappolitiska frågor till en övergripande och strate- gisk nivå.

Deltagarnas arbetsinsats bör utvärderas årligen. Vilka frågor har de lyft, vilka konstruktiva förslag har de kommit med, på vilket sätt har de rapporterat tillbaka och initierat intern debatt i den/de organisationer de representerar?

Skall vi ses som seriösa från handikapprörelsens sida krävs att vi är seriösa vid valet av representanter. Enbart kompetens kan vara kvalificerande.

Huvudmannen skall inte lägga sig i vår representation och vi skall inte lägga oss i deras. Vi kan ställa krav på att de representeras av kunniga och intresserade företrädare, som har tid för uppdraget. Vi bör också kunna ställa krav på att de är brett representerade från de viktigaste beslutsorganen/förvaltningarna. Samma krav kan de ställa på oss.

Det bör kanske undvikas att det blir en allt för stor församling. I stället kan personer adjungeras till mötet utifrån de sakfrågor som behandlas.

Om det är politiker eller tjänstemän är det kommunens sak att avgöra, men det bör vara personer som har möjlighet att framföra och påverka i sin förvaltning, med de synpunkter och ställningstaganden som rådet har lagt.

Frågor att diskutera:

1. Har handikapprörelsen idag en representation med tillräcklig kompetens att skapa intresse för de handikappolitiska frågorna? Är ni de rätta representanterna?
2. Har kommunen en representation som förmår att flytta fram handikappolitiken och ge genomslag för rådets verksamhet?
3. Vilka förändringar är önskvärda?

NÄRVARO I RÅDEN

Kräv hög närvaro på mötena, både av handikapprörelsens representanter och kommunens. Om de bara är närvarande någon enstaka gång, kräv att de skall bytas ut. En icke närvarande representant är varken till glädje för rådet eller sig själv i detta sammanhang.

Om det är handikapprörelsens representant så överväg utbyte. Se också till att ni har ett bra system för hur suppleanterna

kallas in. Om det är personliga suppleanter bör det lämpligen ligga på ledamoten själv, alternativt sekreteraren, att kalla in.

Om det är kommunens representant som upprepat uteblir så låt handikapprådet skriva till den aktuella nämnden och begära att få ny ledamot. Ingen kan representera sin nämnd eller förvaltning på ett bra sätt utan att vara närvarande.

Det är inte i första hand en personfråga att få någon utbytt för att de inte kommer på mötena. Det är en effektivitetsfråga för rådet och kommunen som helhet.

Frågor att diskutera:

1. Är närvaron på handikapprådsmötena acceptabel bland handikapprörelsens ledamöter? Hur underrättas suppleanter när ordinarie ledamot ej har möjlighet att närvara?
2. Är kommunens representanter på plats så att rådets intentioner når ut i kommunen? Behövs förändringar, i så fall vilka?

PRESSKONTAKTER - MEDIA

Se till att de lokala tidningarna får material från rådet. Skicka dem gärna ett pressmeddelande om ni har större frågor. Se till att de får dagordning och protokoll från era möten. Det är ett bra sätt att öka intresset för handikappolitiken.

Om det är frågor som ni tycker är viktiga så dra er inte för att personligen ringa upp redaktionerna på de tidningar ni vill få infört artiklar i. Om ni har någon rådsledamot med "skrivförmåga" så skriv själva referat och försök få in.

Frågor att diskutera:

1. Vilka frågor eller aktiviteter har ni haft på agendan, under det gångna året, som varit av brett allmänintresse?
2. Är det någon som sitter i rådet idag, som har bra journalistkontakter?
3. Vilka frågor har ni "framför er" som är av allmänt intresse?

UTVÄRDERING - ÅRSREDOVISNING

Som ett led i utvärderingen av rådets verksamhet bör en årsredovisning göras varje år. Vid varje mandatperiods utgång kan det kanske vara lämpligt att be revisorerna att revidera rådets verksamhet, för att få en mer objektiv utvärdering över vad det utträttat.

En årsredovisning bör ta upp närvarostatistik av kommunens och handikapprörelsens ledamöter, samt även statistik på vilken typ av ärenden man har haft. Det kan gärna vara fördelat på t.ex. tillgänglighet, färdtjänst, socialservice, vård m.fl. områden, som gör det möjligt att se vilken bredd och angelägenhet rådets frågor har för alla funktionshindrade eller endast för smalare grupper. Det bör också gå att utläsa vem som har initierat frågorna, om de kommer från handikapprörelsen eller från kommunen.

Resultatet av de ärenden som har drivits bör tas upp. Det kan också vara bra att se vilken nämnd som skickat ärendet.

Bordlagda frågor skall också finnas antecknade.

Det skall stå vilka kurser och konferenser man har sänt representanter till och vilka som har deltagit i dem.

Årsredovisningen bör vara så detaljerad som möjligt, för att kunna ligga till grund för utvärdering av rådets verksamhet, vilken i sin tur skall syfta till att förbättra verksamheten och effektiviteten i rådets arbete.

HUR BÖR HANDIKAPPRÖRELSEN AGERA I KHR?

Det som alla handikapprörelsens representanter alltid måste ha klart för sig är att de inte representerar sig själva eller bara sin egen förening, utan att de representerar en samlad handikapprörelse i rådet.

Enskilda (personliga) ärenden eller personliga åsikter från handikapprörelsens sida hör inte hemma i rådet, utan de åsikter och ställningstaganden som förs fram måste vara underbyggda och ha stöd i rörelsen.

Det som bör styra handikapprörelsens agerande är HSOs handikappolitiska program, de olika riksorganisationernas program och lokala handlingsprogram (som handikapprörelsen arbetat fram).

Handikapprådet är inget forum för personliga frågor.

Förmöte

Handikapprörelsen bör ha ett möte för sig, före rådets möte och diskutera sina ståndpunkter till de olika frågorna på dagordningen.

Det är viktigt att handikapprörelsen är enig i rådet.

I större kommuner bör HSO ha förmöten och rådsgruppen eller styrelsen diskuterar de olika frågorna på rådets dagordning.

I mindre kommuner med referenskommittéer träffas denna och i kommuner där man inte har någon kommitté, måste representanter i rådet träffas före mötet. Vid osäkerhet hur ni skall förhålla er till en fråga, kontakta HSO eller berörd handikapporganisation.

Ni skall också som HSO-representant undvika att ta upp frågor vid sittande bord. Hitta former för att förankra och skicka in dem så de kommer med på dagordningen. Det ger alla en möjlighet att fundera på frågan inför mötet. Det ger ofta en bättre mötesdiskussion.

Frågor att diskutera:

1. Vilken är bästa form för oss i vår kommun att arbeta på? Hur förbehandlar vi och förankrar frågor inför rådsmötena?
 2. Har handikapprörelsen hitintills visat enighet i rådet? Vad har varit skiljande?
-
-

Specialisering

En modell att arbeta på för handikapprörelsens representanter, är att sinsemellan dela upp sig i olika arbetsområden. Hur långt man går i denna specialisering är naturligtvis en fråga om tillgång till personer och kunskande.

Ju fler personer man har, desto mer kan man specialisera sig. En möjlig uppdelning är: social service - omvårdnad/arbete, skola utbildning/fritid och kultur, tillgänglighet - samhällsplanering, övergripande.

En eller två av handikapprörelsens representanter blir speciellt ansvariga för varje område och skall "sätta sig in i det". Det bör också vara den ansvarige som talar för handikapprörelsen i rådet, i frågor som rör hans eller hennes område. Naturligtvis diskuteras frågorna ändå före mötet tillsammans, så att alla kan komma med synpunkter.

Om det är en handikapprörelse i en större stad eller kommun, kan det vara lämpligt att ha en arbetsgrupp inom varje specialområde. Det kan kanske ibland också vara lättare att söka företrädare utifrån ett kompetensområde, snarare än utifrån förlegade modeller som t.ex. femgruppsprincipen.

Frågor att diskutera

1. Är det något ni skulle ha behov av och något som skulle vara möjligt i ert råd, att öka specialiseringen bland rådets ledamöter?
 2. Vilka ärendeområden arbetar ni med i rådet under denna period, som ni behöver ökad kompetens inom?
 3. Har ni några personer med specialintressen?
-
-

Några råd till politiker och tjänstemän

- **Gör gemensamma utbildningar och satsa på att ge alla ledamöter grundkompetens för sitt uppdrag. Det brukar löna sig mångdubbelt.**
- **Använd inte handikappedamöterna som gisslan. Se till att de förstår både ärenden och dess olika konsekvenser.**
- **Se till att handikapprörelsen har rimliga arbetsförhållanden genom ersättningar och bidragsresurser. Då har ni också rätt att ställa krav på dem!**
- **Hjälp handikapprörelsens ledamöter att lägga frågorna de för upp på en strategisk nivå, så det inte handlar om detaljer.**

Den handikappolitiska agendan

Hur otroligt det än låter är det inte ovanligt att handikappråd hoppar över sammanträden för att de inte har några ärenden att ta upp. Vid en tidigare kartläggning av handikappråden fanns det de som vittnade om att de fick ta in "underhållning" i brist på ärenden!

Sedan finns det andra i sin tur, där dagordningen är så fyllig att det tar många timmar att traggla sig igenom ett sammanträde. Ibland blir det ändlösa informationer och få diskussioner.

Ett grundläggande råd är att inte försöka täcka in allt inom varken handikappolitiken eller kommunens verksamhet på en gång. Arbeta i stället långsiktigt och strategiskt. Arbeta med områden där det finns kompetens och framförallt där ni känner att rådets verksamhet kan utgöra en positiv skillnad för människor med funktionshinder.

Förslag till konferenser - seminarier - temadagar

Här kommer några förslag till seminarier och en temadag som handikapprådet kan anordna. Det viktiga för varje konferens är att ordentligt diskutera vad syftet/målet är med dagen och vilka som är målgrupp för aktiviteten.

- Tillgänglighetsdag
En dag om tillgängligheten (då inte endast fysisk tillgänglighet) är ett tema som berör hela kommunen och alla dess verksamheter.
- Arbete och utbildning för människor med funktionshinder
- Kvalitetskrav på sociala insatser
- Skola, fritid, kultur och funktionshinder
- Bemötandet av människor med funktionshinder
- Tillgängliga transporter
- Alternativ kommunikation
- Prova på dag
- Problembild och behov från de kognitiva funktionshinderna

Det är egentligen bara fantasin som begränsar vilka tema som vi kan lägga på en konferens eller utbildningsdag om funktionshinder och handikapp.

De olika nämnderna och förvaltningarna

I resten av detta kapitel ger vi ett antal exempel på frågor att diskutera med olika nämnder och förvaltningar.

Styrelse - fullmäktige

I kommunstyrelsen och fullmäktige skall övergripande och strategiska frågor lyftas. Här måste man komma bort från detaljfrågorna. Några exempel på frågeställningar är:

- Hur arbetar man övergripande för att nå målen i den nationella handlingsplanen "Från patient till medborgare" SOU 1999/2000:79?
- Har kommunen en handikappplan? Innehåller den konkreta målsättningar, som är tidsbestämda och kostnadsberäknade?
- Vilka planer har kommunen för att öka funktionshinderkunskapen och förbättra bemötandet av funktionshindrade?
- Vilka bidragsmöjligheter finns det för handikapporganisationer?
- Anställningspolicy som ger uttalad och praktisk tillgänglighet för funktionshindrade i kommunens tjänst. Finns det en inventering över vilka tjänster som skulle vara lämpliga för människor med funktionshinder?

Socialförvaltning - nämnd

Till socialnämnden och förvaltningens ansvar hör handikappomsorgen, både när den riktar sig till äldre och yngre funktionshindrade.

Här följer ett förslag till ett antal frågeställningar att diskutera som berör deras ansvarsområden.

- Hur bedrivs den uppsökande verksamheten och informationen enligt SoL § och HSL §?
- Vilket system finns för kvalitetsutvärdering av insatser enligt SoL och HSL?
- Hur arbetar man för att informera om och sprida individuella planer enligt LSS §?
- Hur arbetar man med anhörigstöd av hög kvalitet?
- Hur ger man den personal som arbetar med brukarkontakt bättre kunskaper i bemötande, funktionshinderkunskap etc.?
- Vad gör man för att serva med teckenspråkskunnig personal eller för att se till att det finns alternativ kommunikation för de brukare som behöver det?
- Vilka rutiner har man för att arbeta med bemötandet enligt de nationella programmen?
- Finns det möjlighet att få stöd av syn-/hörselassistent?
- Finns det kommunal fotvård eller hur ser man till detta behov?
- Bidragsmöjligheterna till handikappade.

Kulturnämnd

Kulturnämnden skall svara för att kulturutbudet även är användbart och tillgängligt för människor med funktionshinder.

- Finns hörselslinga i hörsalar, teater och andra offentliga samlingsrum?
- Finns möjlighet till inläsningservice, finns lättläst litteratur i tryck på band/cd och eller punktskrift?
- Finns textade videoprogram för utlåning?
- Finns möjlighet till syn- och dövöversättning av teater, föredrag etc.?

- Finns det krav på tillgänglighet i de kulturella verksamheter som får bidrag från kulturnämnden?
- Är teatrar, museum och andra kulturbyggnader fysiskt och psykosocialt tillgängliga? Finns det tillräckligt med handikapparkeringsplatser inom nära håll?

Fritids/idrottsnämnd

- Finns det möjligheter till bad för människor med funktionshinder? (gäller både inomhus och utomhus sommartid)
- Är anläggningar tillgängliga så att människor med funktionshinder både kan se och utöva sport- och motion?
- Är fritidsgårdar tillgängliga, finns naturspår etc. som är tillgängliga?
- Är verksamheten på fritidsgårdar och i idrottsanläggningar tillgängliga för funktionshindrade? Finns det personal med kunskap om handikapp?
- Finns det krav på tillgänglighet till föreningslokaler som kommunen ger hyresbidrag till?
- Är information om fritidsutbudet tillgängligt för människor med funktionshinder?
- Finns det uppsökande fritidsverksamhet?
- Finns det någon form av tillgänglighetskrav på de verksamheter som nämnden ger bidrag till?

Utbildningsnämnd

- Är skolor tillgängliga avseende miljö, hörselslingor, skyltning, färgsättning, specialkost till elever med kosthandikapp etc.?
- Finns tillgång till extra kompetens i form av specialpedagog och personlig elevassistent?
- Finns behövlig kompetens om skolhjälpmedel?
- Är fritids- och idrottsverksamhet inom skolan anpassad för elever med funktionshinder?
- Sker städning i skolorna på ett sådant sätt att barn med allergier kan vistas i skolmiljön utan onödig medicinering?

Teknisk nämnd (byggnads-/fastighets-/gatu-)

- Finns det någon plan eller inventering över hur enkelt avhjälpna hinder enligt HIN 1 (BFS 2003:19) skall avlägsnas?
- Finns det en plan för att öka tillgängligheten enligt HIN och ALM 1 (BFS 2004:15 *) i kommunala och privata fastigheter samt utomhusmiljöer som vänder sig till offentligheten?
- Använder sig kommunen av tillgänglighetsrådgivare vid ny- och ombyggnation?
- Finns det något kommunalt basanpassningsprogram för byggande och offentliga miljöer, som ger en standard på tillgänglighet, skyltning, färgsättning, allergisanering etc.?
- Finns det kunskap i kommunen som tar hänsyn till kognitivt funktionshindrades behov, vid utformning av skolor, fritidshem, barnstugor och andra miljöer där de skall vistas?

- Finns det regler för utsättning av skyltar, blomlådor etc. så dessa inte blir fällor för människor med funktionshinder?

Miljö och hälsoskydds nämnd

- Allergifrågor, renhållning och sophanteringstillgänglighet för handikappade.

Trafiknämnd

- Tillgänglig läns- och lokaltrafik
- Frågor beträffande färdtjänsten om kvalitet, kunskaper hos chaufförer, upphandlingskrav, behovsbedömning etc.

Brand/räddningsnämnd

- Utrymning av människor med funktionshinder vid olyckor, brand etc.

Hamnstyrelse

- Tillgänglighet till färjor, vid båtplatser och terminaler etc. Avspärrningar av hamnbassänger.

Personalnämnd

- Anställning av människor med funktionshinder inom kommunen.
- Inventering och anpassning av arbetsplatser.
- Anpassningsgruppernas arbete.

Kristidsnämnd

- Evakueringsplan för handikappade.
- Skyddsrumstillgänglighet.
- Speciell födoämnestillgång för personer med olika matallergier.

Konsumentnämnd

- En affär för alla. Varusortiment ur diabetes- och allergisympunkt. Kommunal information till olika grupper.

Valnämnd

- Tillgängligheten till vallokalerna.

* BFS = Boverkets Författningssamling

Landstingsfrågor

Här kommer ett antal frågor som hör hemma i samverkan med landstingskommunen. Vissa av frågorna, som t.ex. hjälpmedelsfrågor, rådgivning och annat personligt stöd enligt LSS m.fl. frågor, kan enligt lokal överenskommelse ligga på primärkommunen. HSO:s ledamöter bör naturligtvis därför kontrollera att de tar upp frågorna i rätt forum.

Frågor beträffande landstingets ansvarsområde

- En *handikapplan* som innehåller konkreta målsättningar, som är kostnadsberäknade och tidssatta.
- Tillgänglighetsfrågorna med den *fysiska tillgängligheten*, skyltning, färgsättning etc. är även en landstingsfråga. Härtill kan läggas hemsidors tillgänglighet ur tekniskt och pedagogiskt perspektiv.
- Vilka möjligheter finns det för personer med t.ex. elöverkänslighet eller annan överkänslighet att bli undersökta, behandlade eller få tandvård i lokaler som är tillgängliga enligt deras behov?
- Möjligheterna till *patientutbildning* för människor med kroniska sjukdomar. Hur tas tidigare patienters erfarenheter om hand och förs in i patientutbildningarna?
- Hur arbetar man för att öka användandet av *individuella vårdplaner*, så dessa blir ett instrument för att öka patientinflyttandet och minska vårdberoendet?
- Hur bedriver landstinget *upsökande tandvård*? Hur fungerar samarbetet med primärkommunerna och personalen i de särskilda boendena?
- Hur sprider man information om det *fria vård sökandet*, så att patienter kan söka sin vård där de får kortast väntetider och bästa kvalitet?
- Hur använder man *kvalitetsregisterna* för att underlätta för patienterna att söka vård med högsta möjliga kvalitet och att registerna blir ett instrument för vårdens kvalitetsutveckling?
- Hur arbetar man med förskrivning, utprovning, utbildning och uppföljning av *hjälpmedel*? Hur kvalitetsutvecklas verksamheten?
- Hur får landstinget in *prioriteringslagstiftningen* i den dagliga verksamheten? Hur kommer brukar- och patientperspektiv in i arbetet? Hur använder man den etiska plattformen?
- Kvalitetsaspekter vid uppköp och utförande av *vårdresor*.
- Regler och urvalskriterier beträffande *utlands-/utomlänsvård*.
- Hur förs patienterfarenheter in i urvalet av *läkemedel för Rek-*

listorna? Hur används människovärdesprincipen vid rekommendation av läkemedel?

- Hur utbildar landstinget sin personal i *bemötandet* av funktionshindrade? Hur används de nationella programmen för bemötandekunskap?
- Vilka krav på tillgänglighet lägger landstinget på *kultur, idrott* och andra verksamheter de ger bidrag till?
- Reglerna för *bidragsgivning* till handikapprörelsen. Vad vill landstinget ha i utbyte? Vilka verksamheter kan ge organisationerna höjda bidrag?
- Lever landstinget upp till *vårdgarantierna*? Om inte, vilka åtgärder genomför man för att uppnå dessa?
- Hur använder man *patienterfarenheter* vid utvecklingsprojekt inom landstinget som t.ex. bättre mottagning? På vilket sätt kan handikapprörelsen bidra till kvalitetsarbete i vården?

Några avslutande råd till handikapprörelsens ledamöter

- **Ha alltid som utgångspunkt för ert agerande hur ni, med era erfarenheter och er kompetens, kan hjälpa och stödja politiker och tjänstemän att skapa en bättre verksamhet.**
- **Tag aldrig upp en fråga vid sittande bord. Diskutera och förankra den på hemmaplan. Skriv ner den i en liten "rapport" eller ett ärendeblad först.**
- **Tag aldrig upp individuella frågor. Gör dem generella först.**
- **Glöm inte att framhålla allt det som är positivt och fungerar bra i kommunen eller landstinget.**
- **Var konstruktiva! Fall inte in i den gamla klago- eller gnällspiksrollen.**

*HSO Skåne är en samarbetsorganisation för
huvuddelen av Skånes handikappföreningar.
Dessa har närmare 40 000 funktionshindrade
medlemmar i länet.*

*HSO Skånes uppgift är att arbeta med
övergripande frågor som är gemensamma för
medlemsföreningarna.*

*Prioriterade arbetsområden är tillgänglighet,
vård, rehabilitering/habilitering, hjälpmedel,
social service, bemötandefrågor m m.*

HSO Skåne

Vaktgatan 3, 254 56 Helsingborg
Tfn 042-25 64 40 Fax 042-24 46 75 E-post: info@skane.hso.se
<http://www.skane.hso.se>